

Věda a výzkum jako téma konkurenceschopnosti - materiál Alexandry Kala pro sdružení Lípa

Věda jako ekonomická hodnota

Zastřešujícím cílem Druhé ekonomické transformace je zvyšování přidané hodnoty české ekonomiky.

V rámci pracovní skupiny Věda a výzkum, již jsem garantem, hledáme způsoby toho, jak zajistit, aby budoucí česká konkurenceschopnost mohla mimo jiné na špičkové domácí vědě.

Pár základních faktů o vědě a výzkumu v Česku:

- ČR je v EU na dobrém 10. místě pokud jde o objem financí na výzkum a vývoj ve srovnání s HDP.
- Přitom v objemu soukromých investic do VaV jsme jen na 84 % evropského průměru, což ukazuje na částečnou neefektivitu vynaložených prostředků.
- Podle inovačního scoreboardu EU jsme na 19. pozici v EU pokud jde o tzv. inovační index.
- Excellence vědy a výzkumu závisí i na soukromých firmách, nejen na akademických institucích. Od roku 2015 postupně klesá počet firem (z více než 1250 firem ročně v roce 2015 na něco přes 750 firem v roce 2021 - covid zde měl malý vliv na celková čísla), které jsou ochotné využívat podporu na Výzkum a vývoj, protože se obávají nadměrné byrokracie

Věříme, že špičkový výzkum v Česku a jeho komercializace jsou propojené nádoby – a to hlavně v kontextu toho, že očekáváme vysychání evropských zdrojů na financování vědy v Česku. Špičkový talent potřebuje dostatečné finanční zdroje. Talent je potom základem špičkového výzkumu, a pouze na špičkovém výzkumu lze budovat robustní komercializaci. Ta zase univerzitám přináší finanční zdroje, z kterých je možné platit talent – a zároveň prohlubovat institucionální expertízu potřebnou pro další komercializaci vědy.

Detailním procesům toho, jak má vypadat špičkový výzkum nerozumíme – a věříme, že špičkový výzkum s dostatečnými prostředky se o něj nakonec postará. V pracovní skupině Druhé ekonomické transformace jsme se proto zaměřili na témata toho, jak dostat světový talent do české vědy (včetně českého top talentu jako takového) a jak pomoci fungování ekosystému komercializace vědy.

V posledních šesti měsících jsme absolvovali několik desítek externích schůzek s experty (od akademiků a investorů po politiky a úředníky) a workshopů naší pracovní skupiny.

Z těchto diskusí nám vyšla následující mapa návrhů opatření, které věříme, že by pomohly českou vědu a její komercializaci nastartovat. Jako Druhá ekonomická transformace se v příštích devíti měsících chceme věnovat rozpracování 2-3 z nich. Budeme rádi za expertízu a spolupráci v těchto oblastech, ale i za to, když se jiné subjekty vrhnou do rozpracování a prosazování opatření dalších, která v krátkodobém horizontu z naší perspektivy musíme zatím odložit na vedlejší kolej. Tématy, kterým se momentálně chceme věnovat jsou:

- podpora zavedení funkcí chairs na univerzitách
- podpora zavedení programu “korunu za korunu” pro financování některých druhů VaV
- rychlé zavedení nové metodiky pro daňové odpisy za účelem motivace většího množství firem do VaV investovat

Zároveň prozkoumáváme analyticky další oblasti. Příklady z jiných zemí jako je Belgie totiž ukazují, že někdy stačí změnit způsob zdanění VaV a soukromé investice začnou značně narůstat.

Výsledkem naší činnosti je tabulka, která ukazuje navržené cíle a možné směry k jejich naplnění. Budeme rádi, pokud najdeme partnerské organizace, které by se chtěly zapojit i do dalších těchto aktivit.

Dokončení reformy transferů		
Cíl	Proč je to důležité	Návrh opatření
Zavedení programu kofinancování formou 1:1 (koruna za korunu)	Navazuje i na Hospodářskou strategii ČR: bez donucení příjemců hledat kofinancování ze strany byznysu nejsou prostředky na VaV vynaloženy efektivně. U aplikovaného výzkumu je třeba vyžadovat systém 1:1 vždy, u základního výzkumu systém využívat tam, kde existují firmy, které daný výzkum poptávají (nikoli tedy na veškerý základní výzkum, který ve společnosti plní řadu jiných funkcí). Tím, že veřejné výdaje na výzkum	Motivovat stát k zavedení principu 1:1 pro financování veškerého aplikovaného a relevantního základního výzkumu
		Stanovit na vládní úrovni pevné procento státního rozpočtu pro VaV (např. 2 %), ale zároveň za podmínky udržení principu 1:1 (tzn. když výzkumný ústav nesežene firemní spolupráci, nedostane

	postupně od 2022 relativně vůči HDP klesají, je třeba to dorovnat ze soukromých rozpočtů. To povede nejen k vyšší přidané hodnotě výzkumu a k jeho vyšší komercializaci, ale i k udržení dostatečné míry prostředků na výzkum a vývoj celkově.	prostředky na daný výzkum ani ze státního rozpočtu)
Rozvoj kompetencí pro komercializaci		
Kompetence pro komercializaci na straně vědců	Jedním z důvodů nízké míry komercializaci výstupů české vědy je neznalost principů komercializace ze strany vědců.	Edukovat vědce, akademiky a výzkumné pracovníky ohledně uplatnění výstupů jejich vědecké práce na trhu (zejména pokud jde o práva duševního vlastnictví nebo o komunikaci s firmami).
Kompetence pro komercializaci na straně institucí	Komercializace (a uzavírání smluv s privátními investory) je komplexní proces, který vyžaduje expertízu obchodní, právní, a další. Zároveň vyžaduje mnohem vyšší tempo, než je typický rozhodovací proces výzkumných institucí. Proto je potřeba tyto kompetence cíleně budovat	Budovat "transferová centra" s dostatečnými kompetencemi, aby mohla řídit a zajistit expertízu celého komercializačního procesu end-to-end
"Technologický scouting" na univerzitách	V současné době jen minimum vědců nebo výzkumníků rozumí právům duševního vlastnictví, spolupráci s firmami a neumí výstupy vědecké práce komercializovat. Tím nedochází k technologickým transferům zdaleka v takové míře, kterou přechod na ekonomiku s vysokou přidanou hodnotu vyžaduje.	Cílem je výraznému počtu vědeckých pracovníků poskytnout vzdělání v oblasti komercializace vědy a práv duševního vlastnictví. jednou z cest je začít omezenějším množstvím pracovníků s největším potenciálem, kteří by pak své znalosti předávali dál.
Kultura komercializace		
Proměna veřejného a odborného povědomí	Komercializace vědy není ve vědecké komunitě kromě výjimek příliš vnímána jako něco dostatečně důležité nebo důstojné vědeckých	Mediálně podpořit respektovanými byznysovými (a vědeckými) osobnostmi téma

o komercializaci i vědy	pracovníků. Přitom zkušenosti ze zahraničních špičkových pracovišť a i některých úspěšných domácích ukazují, že důraz na komercializaci výstupů vede i větší vědecké excelenci aplikovaného výzkumu.	komercializace vědy v Česku a v zahraničí Zviditelnit příklady dobré české praxe na úrovni institucí a jednotlivých vědců.
-------------------------	--	---

Zvýšení excelence vědy – skrz přivedení top talentu

Poznámka – v této oblasti jsme si vybrali toto opatření jako “quick win”, který v Česku i v zahraničí funguje. Nesnažili jsme se o systematickou analýzu různých důvodů toho, kde a proč máme s atrakcí špičkového vědeckého talentu problém.

Cíl	Proč je to důležité	Návrh opatření
Zavedení funkcí “chairs”	Současný stav nepodporuje excelenci, dochází k “inbreedingu” na univerzitách i ve výzkumných institucích. Funkce “chairs” povede k lákání firem, aby do výzkumu a vývoje (VaV) investovaly a univerzity/výzkumné ústavy, aby byly více business-oriented a stát, aby podporoval excelenci	Motivovat stát a univerzity navýšit rozpočet na financování “chairs”, např. zvážit vytvoření fondu, který by “chairs” financoval
		Motivovat firmy, aby díky chairs více investovaly do VaV
		Motivovat stát a univerzity nadefinovat, jaké kvality by měli chairs mít a tím nalákat kvalitní chairs, kteří umí být opravdu partnerem firem
		Umožnit firmám participovat na financování VaV
		Zajistit, aby v dlouhodobém horizontu, aby chairs byli odpovědní za definici PhD industriálních programů, které budou kofinancované firmami

Zvýšení objemu investic do VaV pomocí daňových opatření

Poznámka – v této oblasti jsme si vybrali toto opatření jako “quick win”, protože 1) se jedná o téma nám, podnikatelům, blízké, a protože 2) dnes již pilot týkající se zvýšení předvídatelnosti odpisů probíhá.

Cíl	Proč je to důležité	Návrh opatření
Zvýšení předvídatelnosti daňových odpisů pro výzkum a vývoj	Jde o standardní nástroj v zemích EU. Stávající systém v ČR je formalizovaný a demotivuje firmy.	Zavést nejen pilotní projekt, ale napevno novou metodiku pro daňové odpisy na VaV co nejdříve, ideálně před skončením pilotního projektu, který momentálně běží mezi Generálním finančním ředitelstvím a Technologickou agenturou ČR